

УДК 316.421:355

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-1965-1974](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-1965-1974)

Карпенко Євген Володимирович доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології, навчально-науковий інститут управління, психології та безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, тел.: (097) 908-87-56, <https://orcid.org/0000-0002-4046-0410>

Южека Роман Сергійович здобувач вищої освіти II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», напряму підготовки (спеціальності) 053 «Психологія», навчально-науковий інститут управління, психології та безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ, член Громадської організації «Спілка освітян України», м. Львів, тел.: (068) 206-41-92, <https://orcid.org/0009-0007-6031-4182>

ШЛЯХИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті детально досліджено складний процес адаптації студентської молоді до умов навчання в закладах вищої освіти України в умовах повномасштабної війни. Автори здійснюють глибокий аналіз специфічних викликів, з якими стикаються студенти, зокрема психологічних, соціальних та академічних.

Особливу увагу приділено впливу воєнних дій на психоемоційний стан молоді. Розглядаються такі аспекти, як тривожність, стрес, почуття невизначеності та втрати, які є характерними для сучасних студентів. Автори пропонують детальний аналіз різних стратегій подолання цих станів, зокрема психологічної підтримки, яка передбачає індивідуальні консультації, групові тренінги з розвитку емоційного інтелекту та управління стресом, психотерапію.

Важливим аспектом є організація навчального процесу в нових умовах. Автори аналізують особливості переходу на дистанційне навчання, його переваги та недоліки. Особливу увагу приділено питанням забезпечення рівного доступу до освіти для всіх студентів, незалежно від їхніх технічних можливостей та географічного розташування. Розглядаються також питання мотивації студентів до навчання в умовах кризи та розробки інноваційних методів навчання, які б відповідали сучасним викликам.

Стаття також торкається питань соціальної адаптації студентів. Автори підкреслюють важливість створення сприятливого соціального середовища в університетах, яке б сприяло розвитку взаємодопомоги, співпраці та відчуття

спільноти. Розглядаються різні форми соціальної активності студентів, такі як волонтерська діяльність, участь у культурних заходах та студентських організаціях.

Автори акцентують на необхідності тісної співпраці між університетами, студентами та психологами для забезпечення ефективної підтримки студентів. Підкреслюється важливість індивідуального підходу до кожного студента та врахування його особливих потреб і обставин.

На основі проведеного дослідження автори формують низку рекомендацій щодо вдосконалення системи підтримки студентів в умовах воєнного стану. Ці рекомендації можуть бути корисними для університетів, психологів, студентських організацій та інших зацікавлених сторін.

Ключові слова: адаптація студентів, воєнний стан, психологічна підтримка, дистанційне навчання, стрес, мотивація, волонтерство, академічна успішність, соціальна підтримка, безпека, інклюзивність.

Karpenko Yevhen Volodymyrovych Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Practical Psychology, Educational and Research Institute of Management, Psychology and Security, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, tel.: (097) 908-87-56, <https://orcid.org/0000-0002-4046-0410>

Yuzheka Roman Sergiyovych a second-year applicant for higher education of the second (master's) level of higher education, field of knowledge 05 «Social and Behavioral Sciences», direction of training (specialty) 053 «Psychology», Educational and Research Institute of Management, Psychology and Security, Lviv State University of Internal Affairs, member of the NGO «Union of Educators of Ukraine», Lviv, tel.: (068) 206-41-92, <https://orcid.org/0009-0007-6031-4182>

WAYS AND PROPOSALS FOR IMPROVING THE ADAPTATION OF STUDENT YOUTH IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW IN UKRAINE.

Abstract. The article examines in detail the complex process of adaptation of student youth to the conditions of study in higher education institutions of Ukraine in the context of a full-scale war. The authors provide an in-depth analysis of the specific challenges faced by students, including psychological, social and academic ones.

Particular attention is paid to the impact of hostilities on the psycho-emotional state of young people. The authors discuss such aspects as anxiety, stress, uncertainty, and loss, which are typical for modern students. The authors offer a detailed analysis of various strategies for overcoming these conditions, including psychological support, which includes individual counseling, group trainings on emotional intelligence and stress management, and psychotherapy.

An important aspect is the organization of the educational process in the new environment. The authors analyze the peculiarities of the transition to distance learning, its advantages and disadvantages. Particular attention is paid to ensuring equal access to education for all students, regardless of their technical capabilities and geographical location. The article also addresses the issues of motivating students to study in times of crisis and developing innovative teaching methods that would meet modern challenges.

The article also touches upon the issues of social adaptation of students. The authors emphasize the importance of creating a favorable social environment at universities that would promote mutual assistance, cooperation and a sense of community. Various forms of social activity of students, such as volunteering, participation in cultural events and student organizations, are considered.

The authors emphasize the need for close cooperation between universities, students, and psychologists to ensure effective student support. They emphasize the importance of an individual approach to each student and taking into account their special needs and circumstances.

Based on the study, the authors formulate a number of recommendations for improving the student support system under martial law. These recommendations may be useful for universities, psychologists, student organizations, and other stakeholders.

Keywords: student adaptation, martial law, psychological support, distance learning, stress, motivation, volunteering, academic success, social support, safety, inclusivity.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану, що триває в Україні, адаптація студентської молоді до навчання в закладах вищої освіти зазнає значних змін. Війна впливає на всі аспекти життя, і освітній процес не є винятком. Це створює нові виклики для студентів, викладачів та адміністрацій університетів. Важливо розглядати шляхи удосконалення адаптаційних процесів з урахуванням специфіки воєнного стану, зокрема, змін у психоемоційному стані молоді, безпеці та організації навчання.

У зв'язку з тривалим воєнним станом в Україні, адаптація студентської молоді до навчання в закладах вищої освіти зазнає значних змін. Війна змінює не лише звичний спосіб життя, а й впливає на усі сфери діяльності, зокрема на освіту. Студенти, викладачі та адміністрація університетів стикаються з новими викликами, які стосуються не тільки безпеки, а й організації навчального процесу, а також психоемоційного стану молоді. В умовах військових дій важливим є збереження навчальної діяльності, тому необхідно розробляти та впроваджувати нові форми навчання, зокрема дистанційні та змішані, що відповідатимуть вимогам безпеки і надаватимуть можливість підтримувати академічний рівень. Крім того, війна створює додаткові труднощі для студентів, включаючи стрес, тривогу, фізичні та емоційні навантаження, що

потребує розробки спеціальних програм підтримки психоемоційного та фізичного здоров'я, а також соціальних та культурних ініціатив, що допоможуть зміцнити взаємодію серед молоді. Враховуючи зазначене, необхідно виявити та запропонувати ефективні шляхи покращення адаптації студентів до нових умов навчання, орієнтуючись на потреби та виклики, які виникають під час воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема адаптації студентів до навчання у закладах вищої освіти є актуальною та широко досліджуваною в сучасній психології. Дослідники звертають увагу на різноманітні фактори, що впливають на успішність адаптації, такі як особистісні характеристики студентів, особливості навчального закладу, соціальне оточення та характер навчального процесу. Зокрема, Карамушка Л. М. та Жигайло Н. І. акцентують на важливості психологічної підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, а Лесовий В. Ю. та Петрук В. А. досліджують специфіку адаптації першокурсників у технічних університетах.

Значна увага приділяється соціальному аспекту адаптації. Конончук В. С. та Жигайло Н. І. вивчають соціально-психологічні особливості адаптації студентів-першокурсників, підкреслюючи важливість міжособистісних відносин та інтеграції в нове соціальне середовище.

Сучасні дослідження враховують вплив зовнішніх факторів на процес адаптації, зокрема, воєнного стану. Радзівіл К. П. та Кузікова С. Б. аналізують особливості адаптації студентів-психологів в умовах війни, демонструючи, як екстремальні ситуації можуть впливати на психологічний стан та навчальну діяльність.

Також у дослідженнях все частіше розглядаються питання змішаного навчання та його впливу на адаптацію студентів. Так, Собченко Т. М. визначає поняття змішаного навчання та його завдання, підкреслюючи необхідність розробки нових підходів до організації навчального процесу. Своєю чергою, Сердюкова І. М. проводить теоретичний аналіз вивчення проблеми адаптації у вітчизняній психологічній літературі, визначаючи основні напрямки досліджень.

Таким чином, аналіз наведеної літератури дозволяє зробити висновок про те, що проблема адаптації студентів є багатогранною та вимагає комплексного підходу. Для успішної адаптації необхідно враховувати як індивідуальні особливості студентів, так і особливості навчального закладу та зовнішнього середовища.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні особливостей адаптації студентської молоді до умов навчання в закладах вищої освіти України в умовах повномасштабної війни, а також розробці практичних рекомендацій для забезпечення ефективної психологічної, соціальної та академічної підтримки студентів у цей складний період.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження адаптації студентської молоді в умовах воєнного стану використовувалися кілька основних методів

збору та аналізу даних. Одним із ключових етапів було проведення анкетування серед студентів різних університетів України, що дозволило виявити основні проблеми та виклики, з якими вони стикаються в процесі адаптації до нових умов навчання. Анкета містила питання щодо психоемоційного стану студентів, рівня тривожності, проблем зі здоров'ям, а також їх досвіду у використанні дистанційних форм навчання та доступу до ресурсів.

Окрім анкетування, були проведені інтерв'ю з викладачами та адміністрацією університетів для отримання більш детальної інформації щодо організації навчального процесу в умовах воєнного стану, а також щодо заходів, що приймаються для підтримки студентів. Зібрані матеріали аналізувалися з використанням якісних методів дослідження, таких як тематичний аналіз, що дозволив виявити основні напрями, які потребують удосконалення.

Додатково для дослідження використовувалися статистичні дані, отримані від університетських психологічних служб щодо кількості студентів, які звертаються за допомогою, а також дані щодо організації заходів з підтримки психоемоційного та фізичного здоров'я студентів. Крім того, були розглянуті існуючі програми підтримки, що реалізуються на рівні університетів, зокрема програми з психотерапевтичної допомоги, стрес-менеджменту, а також заходи для розвитку соціальних і культурних зв'язків серед студентів.

Дослідження також включало вивчення документів, що регламентують організацію навчального процесу в умовах воєнного стану, зокрема політики університетів щодо переходу на дистанційне навчання, заходів безпеки, а також підтримки міжнародних студентів. Всі ці методи дозволили створити комплексну картину адаптаційних процесів в умовах воєнного стану та сформулювати рекомендації щодо удосконалення підтримки студентської молоді в цих умовах.

Одним із перших і найбільш очевидних аспектів, що потребують уваги в умовах воєнного стану, є підтримка психоемоційного здоров'я студентів. Війна, стресові ситуації, тривога та невизначеність, з якими стикається молодь, серйозно впливають на їх психологічний стан. У такий складний період, коли майбутнє виглядає непередбачуваним, а безпека знаходиться під загрозою, багато студентів переживають значне емоційне навантаження, яке може призвести до різних психоемоційних розладів. Це безпосередньо впливає на їх здатність до навчання, концентрації уваги, а також на здатність ефективно взаємодіяти з іншими людьми [1, с.112].

Особливо в умовах війни спостерігається зростання рівня тривожності та депресії серед студентів. Багато молодих людей виявляють ознаки психологічного вигорання, розчарування, безсилля і навіть втрати мотивації. Втрата звичного режиму життя, страх за життя своїх близьких і часті новини про бойові дії мають руйнівний вплив на психіку. Це може призвести до погіршення психічного здоров'я, що в свою чергу ускладнює процес адаптації в нових умовах. Молоді люди можуть мати труднощі у збереженні позитивного ставлення до навчання, відчуваючи постійну емоційну напругу.

Для збереження психоемоційного здоров'я студентів в таких умовах важливо створювати середовище, де надається підтримка та розуміння їхніх проблем. Психологічні служби університетів повинні бути готові до надання допомоги у вигляді індивідуальних консультацій, групових тренінгів або онлайн-сесій підтримки, що дозволить студентам не лише виразити свої переживання, але й знайти способи їх подолання. Важливо, щоб університети створювали простір для студентів, де вони могли б не тільки вчитися, а й відновлювати свої емоційні ресурси, обмінюватися досвідом та знаходити підтримку серед однолітків. Це дасть змогу не лише зберегти рівень навчальної діяльності, а й допоможе студентам долати стрес, підтримуючи їх психічне здоров'я в період війни [2, с.174].

Тому одним із важливих напрямків удосконалення адаптації студентів є створення ефективних механізмів психологічної підтримки. Це можуть бути як індивідуальні консультації психологів, так і групові психотерапевтичні сесії, що дозволяють студентам ділитися своїми переживаннями, отримувати допомогу у вигляді стрес-менеджменту та адаптаційних тренінгів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Комплексні заходи психологічної та фізичної підтримки студентів

Сфера підтримки	Проблеми та виклики	Пропоновані заходи	Очікувані результати
Психологічна підтримка	Високий рівень тривожності, депресія, емоційна нестабільність.	Індивідуальні консультації, групова психотерапія, тренінги зі стрес-менеджменту, практики майндфулнес.	Поліпшення психоемоційного стану, зниження тривожності, розвиток навичок подолання стресу.
Фізичне здоров'я	Проблеми зі сном, харчуванням, гіподинамія, фізична напруга.	Організація спортивних заходів, йога, медитація, консультації дієтологів, програми активного способу життя.	Підвищення рівня фізичної активності, покращення самопочуття та працездатності.
Соціальна підтримка	Відчуття ізоляції, брак соціальних контактів, низька згуртованість студентів.	Культурні заходи, студентські клуби, волонтерські ініціативи	Зміцнення відчуття єдності, формування соціальної підтримки серед студентів.

Таблиця 1.1 [створено авторами]

Також варто акцентувати увагу на підтримці фізичного здоров'я студентів. Під час воєнного стану зростає навантаження на організм, як фізичне, так і емоційне, що спричиняє проблеми зі сном, харчуванням, активністю. Студенти, що переживають стрес і напругу, можуть мати труднощі в підтримці здорового способу життя, що, в свою чергу, негативно позначається на їх навчанні. Необхідно створювати умови для активного відпочинку, спортивних заходів, а також забезпечити доступ до консультацій фахівців із харчування та здоров'я. Університети можуть запроваджувати спеціальні програми для студентів, що включають йогу, медитацію та інші методи розслаблення [3, с.120].

Незважаючи на труднощі, студентська молодь має великий потенціал до адаптації, особливо коли їй надається підтримка в періоди стресу. Важливо звернути увагу на можливості для розвитку групових форм взаємодії, зокрема студентських об'єднань, волонтерських ініціатив, культурних і спортивних заходів.

Така діяльність сприяє не тільки зміцненню соціальних зв'язків між студентами, але й забезпечує додаткову підтримку в процесі адаптації до нових умов. Студенти, залучені до волонтерських ініціатив, часто відчують вищий рівень згуртованості та менш схильні до емоційного виснаження [4, с.135].

Особливу увагу слід приділяти організації навчального процесу в умовах воєнного стану. Перехід на дистанційне навчання, який став необхідним через безпекові ризики, створює нові виклики для студентів та викладачів. Не всі студенти мають рівний доступ до технологій, що може стати бар'єром для навчання [5].

Тому важливим є розвиток інклюзивних методик навчання, які враховують різні рівні доступу до ресурсів, а також можливість проведення офлайн-занять у безпечних умовах, коли це можливо. Приділяючи увагу інклюзивності навчального процесу, заклади вищої освіти можуть забезпечити більшу справедливість у наданні освітніх послуг (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Заходи для вдосконалення організації навчального процесу

Напрямок удосконалення	Ключові виклики	Заходи та пропозиції	Очікувані результати
Інклюзивність навчання	Нерівний доступ до технологій, обмеженість ресурсів для дистанційного навчання.	Розробка доступних навчальних платформ, забезпечення технічної підтримки, офлайн-заняття у безпечних умовах.	Забезпечення рівних можливостей для навчання, зменшення технічних бар'єрів.
Комунікація між ЗВО та студентами	Невизначеність, стрес через відсутність інформації, непорозуміння щодо організації процесу.	Використання онлайн-платформ, чат-ботів, регулярне оновлення інформації, інформування про зміни через різні канали.	Зниження рівня тривожності, підвищення довіри до адміністрації університетів.
Безпека в умовах воєнного стану	Загрози для життя, відсутність чітких планів дій у разі надзвичайних ситуацій.	Розробка планів евакуації, навчання діям у разі небезпеки, інструктаж із першої допомоги.	Підвищення почуття безпеки, зменшення ризиків для життя та здоров'я студентів і персоналу.
Професійна орієнтація	Відчуття невизначеності у майбутньому, обмеженість можливостей для практичної підготовки.	Проведення тренінгів із кар'єрних навичок, організація стажувань, залучення до волонтерських проєктів.	Розвиток професійних компетенцій, підвищення впевненості у майбутньому працевлаштуванні.

Таблиця 1.1 [створено авторами]

Водночас, забезпечення належного рівня комунікації між університетами та студентами є ключовим елементом адаптаційного процесу. В умовах постійних змін у ситуації в країні, студенти потребують чіткої та своєчасної інформації щодо змін в організації навчання, режиму роботи університетів та умов безпеки. Створення ефективних каналів комунікації, таких як онлайн-платформи для обміну інформацією, чат-боти для оперативного реагування на запитання студентів, дозволяють знижувати рівень тривоги та стресу серед молоді [6, с.75].

Не менш важливим аспектом є професійна орієнтація студентів у кризових умовах. В умовах війни багато молодих людей можуть відчувати невизначеність у планах на майбутнє. Університети мають надати підтримку студентам у вигляді професійних консультацій, тренінгів з розвитку кар'єрних навичок, а також можливостей для стажування або волонтерської діяльності, що дозволяє студентам набути досвіду та зберегти впевненість у своїх силах [7, с.133].

Важливою частиною удосконалення адаптації є також підтримка міжнародних студентів. В умовах воєнного стану особливо важливо надавати їм підтримку не лише в навчальному процесі, але й в соціокультурному контексті. Для багатьох іноземних студентів перебування в Україні в умовах війни може бути великим випробуванням. Організація спеціальних програм підтримки, культурних заходів, а також надання допомоги в організації безпечного переміщення можуть суттєво покращити їх адаптацію.

Забезпечення безпеки студентів у разі загрози для життя також є пріоритетним напрямом. Університети повинні розробити чіткі плани дій на випадок надзвичайних ситуацій, включаючи евакуацію, надання першої допомоги та інші заходи безпеки. Студенти мають бути поінформовані про алгоритми дій у разі повітряних тривог, надзвичайних ситуацій чи іншої загрози [8, с.129].

Завершення навчального року в умовах воєнного стану також може стати складним етапом адаптації. Студенти можуть відчувати високу ступінь стресу та невизначеності щодо майбутнього. Тому важливо, щоб заклади вищої освіти продовжували підтримувати студентів навіть після завершення основних навчальних програм, забезпечуючи їм доступ до ресурсів для психологічної підтримки та кар'єрного консультування [9, с.29].

Висновки. Таким чином, шляхи удосконалення адаптації студентської молоді в умовах воєнного стану підкреслюють важливість комплексного підходу до цієї проблеми. Адаптація студентської молоді в умовах воєнного стану є складним і багатограним процесом, що потребує глибокого осмислення та всебічного підходу до вирішення численних проблем. Війна змінює не лише повсякденне життя, а й суттєво впливає на освітній процес, зумовлюючи нові виклики як для студентів, так і для викладачів та адміністрацій університетів. Зокрема, значний вплив на адаптацію молоді має психоемоційний

стан, зростання рівня тривожності, стресу та депресії, а також змінений спосіб організації навчання, що часто здійснюється в умовах дистанційного чи змішаного формату. У цих умовах важливо не лише зберегти рівень академічної успішності, а й підтримати фізичне та психічне здоров'я студентів, а також забезпечити соціальну підтримку.

Одним з основних аспектів, що потребує уваги, є психологічна підтримка студентської молоді. Війна, постійні зміни ситуації, стресові ситуації та загроза безпеки значно впливають на емоційний стан студентів, сприяючи зростанню рівня тривожності та депресивних проявів. Це, своєю чергою, знижує ефективність навчання та взаємодії з однолітками. Враховуючи ці фактори, важливим є створення підтримуючого середовища, де студенти можуть отримати кваліфіковану психологічну допомогу через індивідуальні консультації, групові тренінги або онлайн-сесії підтримки. Не менш важливим є розвиток соціальних зв'язків, волонтерських ініціатив, студентських клубів та культурних заходів, які сприяють згуртованості молоді та забезпечують необхідну емоційну підтримку. Психологічні служби університетів мають бути готові до надання допомоги студентам в умовах підвищеного стресу, що дозволить зберегти емоційну рівновагу та підтримати психічне здоров'я студентів.

Не менш важливим є питання фізичного здоров'я студентів, адже високі фізичні та емоційні навантаження, а також порушення режиму сну та харчування можуть призвести до серйозних проблем зі здоров'ям. Студенти потребують доступу до фізичних активностей, таких як спорт, йога та медитація, що дозволяють знижувати рівень стресу та підтримувати здоровий спосіб життя. Університети повинні створювати умови для активного відпочинку та фізичної активності, а також надавати консультації з харчування і здоров'я.

Адаптація до нових форм навчання, таких як дистанційне та змішане навчання, є важливим аспектом в умовах воєнного стану. Перехід на онлайн-формати освіти значно змінює традиційний освітній процес, що, своєю чергою, вимагає розробки інклюзивних методик навчання, які враховують різний рівень доступу до технологій. Розробка доступних навчальних платформ, технічна підтримка та організація офлайн-занять у безпечних умовах допоможуть забезпечити рівні можливості для всіх студентів, навіть у складних умовах воєнного стану. Крім того, комунікація між університетами та студентами стає надзвичайно важливою, адже постійні зміни в умовах війни вимагають оперативного інформування студентів про зміни в організації навчання, режимі роботи університетів та безпекових заходах.

Особливу увагу слід приділяти підтримці міжнародних студентів, які в умовах війни можуть відчувати додатковий стрес і невизначеність. Організація спеціальних програм підтримки, культурних заходів та надання допомоги в забезпеченні безпеки під час переміщення можуть суттєво полегшити їх адаптацію та забезпечити комфортні умови для навчання та соціалізації.

Література:

1. Карамушка Л. Психологія підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації : монографія. Львів : Сполом, 2011. 216 с.
2. Жигайло Н. Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців : монографія. 2-ге вид. допов і перероб. Львів: Сполом, 2018. 464 с.
3. Лесовий В., Петрук В. Адаптація першокурсників до навчання у вищих технічних закладах освіти: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2018. 144 с.
4. Конончук В. Соціально-психологічні особливості адаптації студентів першокурсників до навчання у ЗВО. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. № 34. С.131-138.
5. Радзівіл К., Кузікова С. Особливості психологічної адаптації студентів-психологів до освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Психологічний журнал*, (11), 2024. С. 53–58.
6. Собченко Т. Змішане навчання: поняття та завдання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. Т. 3. С. 73 – 76.
7. Сердюкова І. Теоретичний аналіз вивчення проблеми адаптації у вітчизняній психологічній літературі. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т.1. Вип.43. С. 130–136.
8. Практикум із групової психокорекції: підручник / за ред. О. Прокоф'єва, О. Ковальова, Г. Варіна, О. Кочкурова. Мелітополь: Люкс, 2020. 414 с.
9. Жигайло Н. Психологічні особливості соціальної адаптації студентів-першокурсників. *Науково-педагогічний журнал*. № 3 (86). 2012. С. 26–32.

References:

1. Karamushka, L. (2011). *Psykhologhiia pidhotovky maibutnikh menedzheriv do upravlinnia zminamy v orhanizatsii* [Psychology of preparing future managers for change management in organizations]. Lviv: Spolom [in Ukrainian].
2. Zhygaylo, N. (2018). *Psykhologo-pedahohichni osnovy profesiinoi adaptatsii maibutnikh fakhivtsiv* [Psychological and pedagogical foundations of professional adaptation of future specialists]. 2nd ed., revised and expanded. Lviv: Spolom [in Ukrainian].
3. Lesovyi, V., & Petruk, V. (2018). *Adaptatsiia pershokursnykiv do navchannia u vyshchyykh tekhnichnykh zakladyakh osvity* [Adaptation of first-year students to studying in higher technical educational institutions]. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].
4. Kononchuk, V. (2014). *Sotsialno-psykhologichni osoblyvosti adaptatsii studentiv pershokursnykiv do navchannia u ZVO* [Socio-psychological features of first-year students' adaptation to studying in higher education institutions]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky – Scientific Notes of the Department of Pedagogy*, 34, 131–138 [in Ukrainian].
5. Radzivil, K., & Kuzikova, S. (2024). *Osoblyvosti psykhologichnoi adaptatsii studentiv-psykhologiv do osvithnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu* [Features of psychological adaptation of psychology students to the educational process under martial law conditions]. *Psykhologichnyi zhurnal – Psychological Journal*, 11, 53–58 [in Ukrainian].
6. Sobchenko, T. (2021). *Zmishane navchannia: poniattia ta zavdannia* [Blended learning: concept and tasks]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of forming a creative personality in higher and general education schools*, 75(3), 73–76.
7. Serdyukova, I. (2015). *Teoretychnyi analiz vyvchennia problemy adaptatsii u vitchyzniani psykhologichnii literaturi* [Theoretical analysis of the problem of adaptation in domestic psychological literature]. *Aktualni problemy psykhologii – Actual Problems of Psychology*, 1(43), 130–136.
8. Prokofieva, O., Kovalyova, O., Varina, G., & Kochkurova, O. (eds.) (2020). *Praktykum iz hrupovoi psykhokorektsii* [Group psychocorrection practice]. Melitopol: Lux.
9. Zhygaylo, N. (2012). *Psykhologichni osoblyvosti sotsialnoi adaptatsii studentiv-pershokursnykiv* [Psychological features of social adaptation of first-year students]. *Naukovo-pedahohichni zhurnal – Scientific-Pedagogical Journal*, 3(86), 26–32.